

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2024. № 5.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.85>

УДК 338.242

О. В. Лега,

к. е. н., доцент, професор кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0989-8000>

Т. Б. Прийдак,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9257-0419>

Л. В. Яловега,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5351-545X>

О. В. Сіренко,

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4875-308X>

Р. Л. Яковенко,

аспірант, Полтавський державний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-9302-5910>

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: ЗАГРОЗИ ТА РИЗИКИ

O. Leha,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University

T. Priydak

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University

L. Yalovega,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University

O. Sirenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation, Poltava State Agrarian University

R. Yakovenko,

Postgraduate student, Poltava State Agrarian University

FISCAL SECURITY OF THE COMPANY: THREATS AND RISKS

У статті проаналізовано наявні визначення поняття «податкова безпека» і сформульовано його авторське визначення. Узагальнено сфери податкового ризику та характеристики стану, в якому опиняється платник податку. На підставі податкових ризиків сфер ризикованості виокремлено внутрішні та зовнішні загрози для суб'єктів господарювання з погляду податкової безпеки. Тож до внутрішніх загроз належать схеми ухилення від оподаткування, різні помилки при обліку податкових розрахунків і відсутність системи внутрішнього контролю податкових розрахунків; відповідність критеріям, установленим законодавством щодо потрапляння в «перевірочний» план-графік, тоді як до зовнішніх загроз – зміни у законодавстві та порушення договірної дисципліни. Особливу увагу приділено договірним порушенням. Встановлено, що особливе місце серед форм цивільно-правової відповідальності посідає відшкодування збитків у різних формах, таких як

пеня, штрафи, вартість майна, повернення коштів, сплата боргу з нарахованими відсотками.

In modern conditions, ensuring economic security is the most important requirement for the existence and development of business. The state creates an environment of regulatory, legal, informational, scientific and other support for the activities of business entities. In this regard, the enterprise should independently ensure its economic security, one of the components of which is tax security.

The article analyses the existing definitions of this concept and formulates the author's definition. In the opinion of the authors, tax security of the enterprise is the conditions in which the correctness of accrual accounting, declaration of taxes and compliance with the terms of tax payments and reporting are ensured on the basis of effective tax planning aimed at countering external and internal threats in order to implement tax optimisation measures.

Spheres of tax risk and characteristics of the state in which the taxpayer is located are generalised. They are: risk-free, minimal, increased, critical and unacceptable tax risk.

Based on the tax risks of the risk spheres, internal and external threats to the tax security of business entities are identified. Thus, the internal threats include: tax evasion schemes, various types of errors in the accounting of tax calculations and lack of internal control system of tax calculations; compliance with the criteria established by the legislation for entering into the «verification» plan-schedule, while the external ones include: changes in the legislation and violation of contractual discipline. Special attention is paid to breaches of contract. It was found that a special place among the forms of civil liability is occupied by the compensation of losses in various forms - penalties, fines, value of property, return of funds, payment of debts with accrued interest, etc. In addition, 20 % of the drafted agreements provide for the settlement of disputable situations through negotiations, and in the event of failure to resolve such situations - referral to the commercial court.

In order to avoid the risk of relations with unscrupulous counterparties, recommendations on contractual policy are given, which are not exhaustive, but may be useful to ensure the fulfilment of the terms of the contract with the counterparty and to prevent the risk of disputes with the tax authorities.

Ключові слова: *податкова безпека, ризики, загрози, штрафи, витрати, оподаткування, платники податків.*

Keywords: *tax security, risks, threats, fines, costs, taxation, taxpayers*

Постановка проблеми. Сьогодні організації працюють в умовах повної невизначеності та постійних викликів, пов'язаних із проблемами операційної системи, змінами в законодавстві та безпекою працівників унаслідок воєнного нападу росії на Україну. Організації повинні планувати сценарії розвитку подій у цьому невизначеному середовищі, щоб зберігати стійкість, підтримувати співробітників та інформувати їх про нові ризики та зміни пріоритетів [1].

Особливо це стосується податкової безпеки, складовими якої є мінімізація податкових ризиків, обґрунтованість і правильність обчислення податків і зборів, своєчасна їх сплата у повному обсязі, застосування тільки легальних схем податкової оптимізації, ефективна податкова політика на підприємстві. Відтак актуалізуються питання визначення потенційних ризиків і загроз, способів запобігання їм та усунення для уникнення дестабілізації та створення дієвої системи податкової безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми податкової безпеки підприємств висвітлено в дослідженнях багатьох науковців, зокрема податкову безпеку як складову економічної безпеки розглянули у своїх статтях Власова О. Є. [2], Грачов О. В. [3], Мельник А. О. [4], Павліченко В. М. [5], як складову фінансової безпеки – Цимбалюк І. О. [6], як дуалістичність економічної природи трактування змісту – Виклюк М. І. та Гресик В. В. [7], як вплив податкового навантаження на податкову безпеку – Меліхова Т. О. [8]. Однак, попри численні публікації на цю тему, дискусії все ще тривають.

Оскільки податкова безпека є досить новою економічною категорією, трактування її економічної природи та змісту основних ознак є неоднозначними навіть серед науковців і практиків.

Мета статті – аналіз особливостей формування системи податкової безпеки на підприємстві в сучасних умовах господарювання, формулювання актуальних загроз податковій безпеці та можливих способів їх запобігання або ліквідації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз законодавства, публікацій фахівців-практиків і вітчизняної періодики з цієї тематики показав, що податкова безпека підприємства на відміну від податкової безпеки держави є маловивченою категорією. З практичного погляду для суб'єктів підприємницької діяльності податкова безпека підприємства – це комплексний напрям, який поєднує організаційні (організація підрозділу бухгалтерського обліку, формування Наказу про облікову політику, налагодження податкового планування тощо), облікові (нарахування, сплата податків і зборів, застосування податкових пільг, звітування тощо) та юридичні основи (робота з контрагентами, договірна політика, підстави здійснення операцій, звільнених від оподаткування, податкові спори тощо).

Вивчення та аналіз робіт науковців, зокрема дослідження поняття «податкова безпека підприємства», показав, що у висновках і поглядах окремих авторів наявні розбіжності.

На думку Грачова О. В. [3], Власової О. Є. [2] та Мельник А. О. [4], податкова безпека наявна, коли економічний і фінансовий стан платників податків забезпечує мінімізацію податкових ризиків, своєчасну сплату суб'єктами господарювання всіх несплачених податків, а органи виконавчої та законодавчої влади надають платникам податків передбачений законом захист. Це сприяє збільшенню чистого прибутку підприємств і підвищенню економічної стабільності українських платників податків. Меліхова Т. О. пов'язує податкову безпеку з податковою політикою, яка має забезпечити дотримання термінів нарахування та перерахунку податків, правильність

ведення обліку податкових платежів і формування податкової звітності. Автор зазначає, що складовою податкової безпеки є податкове планування, до функцій якого належить оптимізація суми податків і зниження рівня податкового навантаження підприємства [8]. На думку Цимбалюк І. О., основним завданням у процесі досягнення належного рівня податкової безпеки є встановлення оптимального рівня та умов оподаткування, які б збалансовували інтереси держави та платників податків шляхом створення у них ефективної системи мотивації [9]. Виклюк М. І. та Гресик В. В. інтерпретують податкову безпеку як можливість для платників податків зберегти результати своєї діяльності, перебуваючи під впливом зовнішніх і внутрішніх загроз та наражаючись на ризики [7].

Аналіз наукових публікації дав змогу виокремити головні ознаки податкової безпеки, як-от: гармонізація взаємовідносин із фіскальними органами, збереження майна, збільшення прибутковості, зниження податкового навантаження законними способами, дотримання правил ведення податкового обліку та звітування про податкові платежі.

На нашу думку, податкова безпека підприємства – це умови, в яких забезпечується правильність нарахування, декларування податків і дотримання термінів податкових платежів, звітування на тлі дієвого податкового планування, направлено на протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам з метою реалізації заходів щодо податкової оптимізації. Тобто для податкової безпеки характерні стан захищеності від небезпеки та «відсутність податкових загроз», пов'язаних із нарахуванням, звітуванням та сплатою податків і зборів.

Для суб'єктів господарювання як найбільшого джерела наповнення Державного бюджету важливо визначити перелік ризиків і загроз, а також врахувати можливі наслідки за порушення податкового обов'язку, як-от: штрафи, санкції, пеня, додаткові витрати у зв'язку із ухиленням від сплати податків, витрати на вирішення податкових спорів, зростання податкового навантаження тощо.

Фахівці-практики виокремлюють сфери податкового ризику, в яких може функціонувати суб'єкт господарювання (рис. 1). Ілюстративне зображення зон податкового ризику дало змогу виокремити групи ризиків, які призводять до поступового переходу від безризикової до критичної та недопустимої зони. На нашу думку, загрози можна поділити на зовнішні та внутрішні, їх результатом для бізнесу є імовірність додаткових витрат і негативних наслідків у процесі прийняття управлінських рішень.

Рис. 1. Сфери податкового ризику та характеристика стану платника податків*

*узагальнено на підставі [9]

Внутрішні загрози.

1. Схеми ухилення від оподаткування.

Зазначимо, що згідно з новими даними з-поміж схем з мінімізації податків найчастіше використовувалися виплата зарплати «у конвертах», порушення митних правил, контрабанда, офшорні схеми. Інші популярні інструменти ухилення мають різні тренди: схеми тіншового ринку оренди землі та сільгосппродукції, відшкодування з бюджету ПДВ при експортних операціях незаконними способами, фіктивне підприємництво, безтоварність, операції з контрафактними товарами, коригування бази оподаткування шляхом завищення витрат і заниження доходів (наприклад, приховування операцій з реалізації), зловживання спеціальними режимами та податковими пільгами [10].

При застосуванні методів, спрямованих на зменшення податкових платежів, слід пам'ятати про головні атрибути податкової оптимізації: дотримання чинного законодавства, отримання ефекту, запобігання негативним наслідкам застосування, аналіз оптимізаційних заходів з погляду складності управління. Тобто підприємства мають застосовувати легальні методи зменшення податкових платежів, які ґрунтуються на використанні можливостей, наданих податковим законодавством, шляхом коригування власної господарської діяльності та методів ведення бухгалтерії [11].

2. Помилки, які допускаються при веденні податкового обліку, зокрема пов'язані з неуважністю, некомпетентністю працівників бухгалтерії, відсутність системи внутрішнього контролю податкових розрахунків.

Звісно, на практиці підприємства зацікавлені правильно нараховувати та сплачувати податки з огляду на високі суми штрафів, наприклад, за умови відсутності умислу в порушення платника податку притягнуть до податкової відповідальності у розмірі 5 % суми непогашення у разі затримки сплати податків протягом 30 календарних днів, 10 % – понад 30 днів. За подібне порушення, вчинене навмисно, штрафи можуть становити до 50 % суми непогашення [12, 13]. Типовими аргументами при обґрунтуванні умислу, на

думку представників фіскальної служби, є: обізнаність платника щодо строків подання декларацій і сплати податків, враховуючи вільний доступ до ПКУ та функції Електронного кабінету платника податків, самостійне визначення суми податку, зазначеної у декларації. Зважаючи на вищезазначене, здійснення внутрішнього податкового контролю працівниками бухгалтерії є актуальним.

Функціонал системи внутрішнього контролю податкових платежів поліпшує податкову дисципліну платника податку, гармонізує взаємовідносини з контрольними органами та забезпечує правильність, повноту розрахунків, які є підставою для нарахування податків (об'єкт, база оподаткування, ставки, арифметичні розрахунки, застосування пільг тощо); відображення операцій в обліку та фінансовій звітності; своєчасність формування показників податкової декларації та її подання зручним способом для підприємства; дотримання термінів сплати податку; зниження податкових ризиків і додаткових втрат; захист платника податку від штрафних санкцій.

На нашу думку, доцільно здійснювати податковий моніторинг господарських операцій, зокрема правомірність відображення витрат у податковому обліку, проводити внутрішню перевірку документів, розробляти податкові календарі та чітко їх дотримуватися [14]. Також для уникнення цього виду податкового ризику доречно було б запропонувати здійснити податковий аналіз, спрямований на запобігання ризикам та оптимізацію податкових розрахунків, для обґрунтування економічних рішень [15].

3. Відповідність критеріям, встановленим законодавством щодо потрапляння в план-графік. Зокрема, на 2024 рік виокремлено ризикові ознаки, за якими підприємства можуть потрапити в план-графік проведення документальних планових перевірок: а) відокремлені підрозділи нерезидентів, які здійснюють в Україні діяльність, сплачують податки, і при цьому рівень зростання податку на прибуток у яких на 50 % менший, ніж підвищення доходів платника податків; або нарахована заробітна плата у разі відсутності декларування об'єктом оподаткування податка на прибуток / декларування доходу, звільненого від оподаткування; б) всі платники, які за підсумками

2021 року зафіксували рівень сплати податку на прибуток або ПДВ на 50 % менший, ніж рівень сплати такого податку у відповідній галузі, облікували дебіторську заборгованість удвічі більшу за кредиторську, а 75 % суми річного доходу становить загальна сума витрат; в) платники податків нарахували дохід у вигляді зарплати (як юридичні особи – податкові агенти) в розмірі, що менший за середню заробітну плату (у відповідній галузі та регіоні) [16].

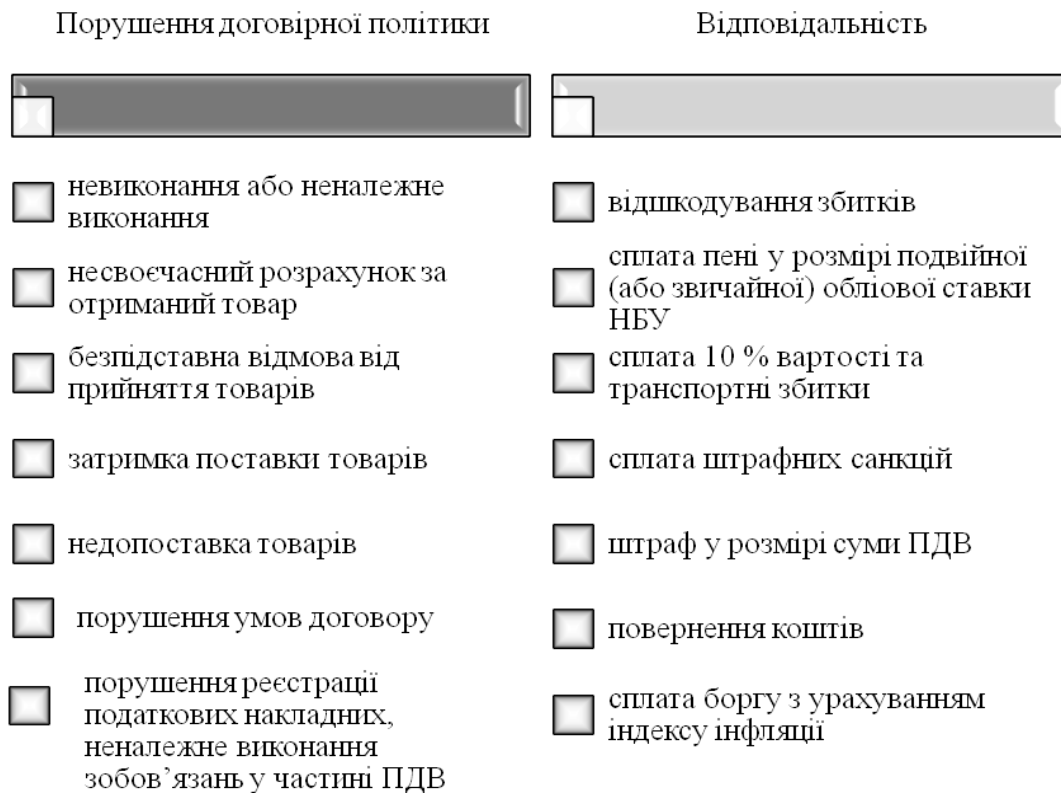
Наразі найбільш актуальними зовнішніми загрозами є:

1) зміни у податковому законодавстві (скасування податкових пільг, збільшення податкової ставки та ін.). Для уникнення цього виду загроз, на підприємстві має бути чітко налагоджено роботу головного бухгалтера або особи, яка відповідає за ведення податкового обліку на підприємстві. Слід здійснювати аналіз зовнішнього податкового середовища, поточних і прогнозованих змін положень чинного законодавства;

2) взаємовідносини з контрагентами та порушення договірних зобов'язань. Основні договірні порушення та види відповідальності узагальнено на підставі даних чинних договорів на 2024 рік (рис. 2).

Очевидно, що невдалі контракти з недобросовісними партнерами становлять загрозу для бізнесу, здебільшого через понесені витрати та ризик стягнення боргів і збитків. Крім того, сумнівні операції можуть стати причиною перевірки податкових і правоохоронних органів. Тому потрібно здійснювати аудит чинних договорів; на початку року обов'язково переукласти договір з виокремленням чіткого виду перевірки порушення, відповідальності, форс-мажорних обставин; передбачити алгоритм дій з податковими накладними та можливість розірвання договору в односторонньому порядку. Обов'язково перевіряти контрагента на благонадійність, належність до підсанкційних організацій або осіб на відкритих інформаційних ресурсах; перевіряти ЄДРПОУ, індивідуальний податковий номер, наявність податкових боргів та участі в судових справах тощо. Важливим також є наявність документації, зокрема, якщо підприємство публічне, то на сайті мають бути висвітлено фінансову звітність, звіт аудитора, інакше слід вимагати у підприємства витяги, звітність, копії

установчих документів, свідоцтво платника ПДВ, копії ліцензій з додатками тощо. Обов'язкова наявність підписаних і пролонгованих контрактів та інших ключових документів – накладних, актів приймання-передачі, рахунків-фактур, актів виконаних робіт, банківських виписок, платіжних доручень [17].

Рис. 2. Порушення і відповідальність у договірних відносинах*

*складено авторами

Охарактеризовані внутрішні та зовнішні загрози можуть комбінованими й комплексними, тобто одні й ті ж об'єкти системи податкової безпеки знаходяться під підсилюючим впливом різних загроз.

Висновки. Отже, проведені дослідження дали змогу сформулювати ряд висновків:

1. Дослідження сутності податкової безпеки підприємства показало, що немає однозначної термінології щодо її визначення. Сформульовано авторське визначення: податкова безпека підприємства – це умови, в яких забезпечується правильність нарахування, декларування податків та дотримання термінів податкових платежів, звітування на тлі дієвого податкового планування,

направленого на протистояння зовнішнім і внутрішнім загрозам з метою реалізації заходів щодо податкової оптимізації.

2. На підставі податкових ризиків сфер ризикованості виокремлено внутрішні та зовнішні загрози для суб'єктів господарювання з погляду податкової безпеки. Тож до внутрішніх загроз зараховано: схеми ухилення від оподаткування, різні помилки при обліку податкових розрахунків і відсутність системи внутрішнього контролю за податковими розрахунками; відповідність критеріям, установленим законодавством щодо потрапляння в «перевірочний» план-графік, тоді як до зовнішніх – зміни у законодавстві та порушення договірної дисципліни.

3. У підсумку дослідження фактично чинних господарських договорів виокремлено трактування договірних порушень. Відповідальність сторін в укладених договорах передбачає визначення основних правочинів і додаткові майнові обтяження, що покладаються за невиконання чи неналежне виконання умов договору. Встановлено, що особливе місце серед форм цивільно-правової відповідальності посідає відшкодування збитків у різних формах, таких як пеня, штрафи, повернення коштів, сплата боргу з нарахованими відсотками тощо. Також у 20 % опрацьованих договорів передбачено вирішення спірних ситуацій шляхом переговорів, а в разі невирішення – шляхом передачі до господарського суду.

4. З метою уникнення загроз взаємовідносин із недобросовісними контрагентами наведено рекомендації щодо ведення договірної політики, які не є повними, але можуть стати в пригоді для забезпечення виконання умов договору з контрагентом і запобігання ризикам виникнення спорів з податковими органами.

Література

1. Невизначеність на тлі військової агресії росії проти України. *KPMG в Україні*. 2022. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/03/navigating-uncertainty-amid-the-russian-aggression-against-ukraine.html> (дата звернення: 18.04.2024).

2. Власова О. Є. Податкова безпека в системі заходів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання. *Комунальне господарство міст*. Серія: *технічні науки та архітектура* : наук.-тех. зб. 2021. № 108. С. 401–407. URL: <https://eprints.kname.edu.ua/32923/1/401-407%20%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E%D0%AD.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).

3. Грачов О. В. Податкова безпека як невід'ємна складова економічної безпеки підприємства. *Економічна безпека: вісник економіки транспорту і промисловості*. 2010. № 29. С. 86–87.

4. Мельник А. О., Колесник А. О. Податковий складник економічної безпеки підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. № 1(67). С. 83–88. URL: <http://212.1.86.13/jspui/handle/123456789/3950> (дата звернення: 18.04.2024).

5. Павліченко В. М. Податкова безпека як складова економічної безпеки українських підприємств в умовах кризи. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. № 49. С. 131-135.

6. Цимбалюк І. О. Податкова безпека в системі фінансової безпеки держави. *Стратегічне управління національним економічним розвитком* : монографія : в 2 т. Донецьк : ДВНЗ «ДонНТ» 2013. Т. 2. С. 13–23.

7. Виклюк М. І., Гресик В. В. Податкова безпека: дуалістичність економічної природи трактування змісту основних характеристик. *Інноваційна економіка*. 2013. № 5. С. 242–246.

8. Меліхова Т. О., Троян О. В. Аналіз впливу податкового навантаження на рівень податкової безпеки підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 33–37.

9. Петренко І. Податкові ризики, що впливають на економічну безпеку підприємства. *Банкрутство & Ліквідація в Україні*. 2019. URL: <https://bankruptcy-ua.com/articles/10955> (дата звернення: 18.04.2024).

10. Гетман О. Ухилення від сплати податків в Україні: схеми, розрахунки, висновки. 2021. URL: <https://www.zedsoft.com.ua/blog/?ukhylennia-vid-splaty-podatkov-v-ukraini-skhemy-rozrakhunky-vysnovky> (дата звернення: 18.04.2024).
11. Карпова В. Податкова оптимізація: основні принципи. *Бухгалтерія*. 2018. 21 трав. С. 6–11.
12. Носов К. Несвоєчасна сплата податкових зобов'язань: наслідки та перспективи оскарження. *Все про бухгалтерський облік*. 2024. № 29. С. 19–22.
13. Лега О. В. Облік розрахунків за податками та платежами: систематизація поглядів. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2021. Вип. 54. С. 259–266. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure54-41>
14. Лега О. В. Податкова перевірка як форма реалізації податкового контролю. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/90.pdf> (дата звернення: 18.04.2024).
15. Лега О. В., Канцедал Н. А., Яловега Л. В., Прийдак Т. Б. Аналіз як інструмент податкової діагностики. *Eurasian scientific discussions : Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. Barcelona, 2022. P. 520–527. URL: <https://sciconf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskayakonferentsiya-eurasianscientific-discussions-13-15-fevralya-2022-godabarselona-ispaniya-arhiv/> (дата звернення: 18.04.2024).
16. Податкові перевірки у 2024: які зміни вступають в силу вже сьогодні. *PwC*. 2023. URL: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2023/tax-audits-2024.html> (дата звернення: 18.04.2024).
17. Лега О., Яловега Л., Прийдак Т. Договірна політика та податкові ризики в умовах невизначеності. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2022. №3 (03). С. 4–46. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>

References

1. KPMG in Ukraine (2022), “Uncertainty against the background of Russia's military aggression against Ukraine”, available at:

<https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2022/03/navigating-uncertainty-amid-the-russian-aggression-against-ukraine.html> (Accessed April 14 2024).

2. Vlasova, O.Ye. (2012), “Tax security in the system of measures to ensure the economic security of business entities”, *Municipal economy of cities Series: Engineering science and architecture*, [Online], vol. 108, pp. 401–407, available at: <https://eprints.kname.edu.ua/32923/1/401-407%20%D0%92%D0%BB%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9E%D0%AD.pdf> (Accessed April 20 2024).

3. Hrachov, O.V. (2010), “Tax security as an integral part of the economic security of the enterprise”, *The bulletin of transport and industry economics*, vol. 29, pp. 86–87.

4. Mel'nyk, A.O. and Kolesnyk, A.O. (2020), “Tax component of economic security of the enterprise”, *Scientific View: Economics and Management*, [Online], vol. 1(67), pp. 83–88, Available at: <http://212.1.86.13/jspui/handle/123456789/3950> (Accessed April 20 2024).

5. Pavlichenko, V.M. (2015), “Tax security as a component of the economic security of Ukrainian enterprises in a crisis”, *The bulletin of transport and industry economics*, vol. 49, pp. 131–135.

6. Tsymbaliuk, I.O. (2013), “Tax security in the system of financial security of the state”, *Stratehichne upravlinnia natsionalnym ekonomichnym rozvytkom*, vol. 2, pp. 13–23.

7. Vykliuk, M.I. and Hresyk, V.V. (2013), “Tax security: duality of economic nature of interpretation of the content of the main characteristics”, *Innovative Economy*, vol. 5, pp. 242–246.

8. Melikhova, T.O. and Troian, O.V. (2017), “Analysing the impact of the tax burden on the level of tax security of the enterprise”, *Investment: Practice and Experience*, vol. 20, pp. 33–37.

9. Petrenko, I. (2019), “Tax risks affecting the economic security of the enterprise”, *Bankrutstvo & Likvidatsiia v Ukraini*, [Online], available at: <https://bankruptcy-ua.com/articles/10955> (Accessed April 20 2024).

10. Hetman, O. (2021), “Tax evasion in Ukraine: schemes, calculations, conclusions”, available at: <https://www.zedsoft.com.ua/blog/?ukhylennia-vid-splaty-podatniv-v-ukraini-skhemy-rozrakhunky-vysnovky> (Accessed April 20 2024).
11. Karpova, V. (2018), “Tax optimisation: basic principles”, *Bukhhalteriia*, May 21, pp. 6–11.
12. Nosov, K. (2024), “Late payment of tax liabilities: consequences and prospects of appeal”, *Vse pro bukhhalters'kyj oblik*, vol. 29, pp. 19–22.
13. Leha, O.V. (2021), “Accounting for settlements on taxes and payments: systematisation of views”, *Bukhhalters'kyj oblik, analiz ta audyt*, vol. 54, pp. 259–266. <https://doi.org/10.32843/infrastruct54-41>
14. Leha, O.V. (2014), “Tax audit as a form of tax control implementation”, [Online], available at: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/90.pdf> (Accessed April 20 2024).
15. Leha, O.V. Kantsedal, N.A. Yaloveha, L.V. and Pryjidak, T.B. (2022), “Analysis as a tool for tax diagnostics”, Eurasian scientific discussions. Conference Proceeding of the 1st International Scientific and Practical, Barcelona, Spain, pp. 520–527, available at: <https://sciconf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskayakonferentsiya-eurasianscientific-discussions-13-15-fevralya-2022-godabarselona-ispaniya-arhiv/> (Accessed April 20 2024).
16. PwC (2023), “Tax audits in 2024: what changes come into force today”, available at: <https://www.pwc.com/ua/uk/publications/tax-and-legal-alert/2023/tax-audits-2024.html> (Accessed April 20 2024).
17. Leha, O. Yaloveha, L. and Pryidak, T. (2022), “Contractual policy and tax risks under conditions of uncertainty”, *Digital Economy and Economic Security*, vol. 3(03), pp. 41–46. <https://doi.org/10.32782/dees.3-8>

Стаття надійшла до редакції 13.05.2024 р.